

LEWIS CARROLL

ALENKA V ŘÍŠI DIVŮ

(Alenka v kraji divů;
Alenčina dobrodružství v říši divů;
Alenčina dobrodružství v podzemní říši)

CHARAKTERISTIKA UMĚleckého TEXTU

Housenka s Alenkou se na sebe chvíli dívaly mlčky, konečně vyňala Housenka dýmku z úst a oslovila Alenu mdlým, ospalým hlasem.

„Kdo jste?“ řekla Housenka.

Takovéhle oslovení k hovoru zrovna nepovzbuzovalo. Alenka odpověděla poněkud zaraženě: „Já – já – ani sama v tomto okamžiku nevím – totiž vím, kdo jsem *byla*, když jsem dnes ráno vstávala, ale od té doby jsem se, myslím, několikrát musila proměnit.“

„Co tím chcete říci?“ řekla Housenka přísně. „Vysvětlete to svými slovy!“

„Ale když to svými slovy nemohu, paní Housenko,“ řekla Alenka, „protože já nejsem já, rozumíte?“

„Nerozumím,“ řekla Housenka.

„Obávám se, že to jasněji povědět nedovedu,“ odvětila Alenka velmi zdvořile, „neboť tomu za prvé sama nerozumím; a takhle projít v jednom dni tolika různými velikostmi, to člověka strašně zmáte.“

„Nezmate,“ řekla Housenka.

„No, snad jste to ještě nezkusila,“ řekla Alenka; „ale až se budete mít zakuklit – a to budete jednou muset – a pak se z kukly proměnit v motýla, tak si myslím, že se vám to bude také zdát trochu podivné, ne?“

„Ani dost málo,“ řekla Housenka.

(CARROLL, Lewis. *Alenčina dobrodružství v říši divů*. 1999. Překlad Jaroslav Císař.)

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je asi z poloviny knihy, kdy se Alenka setkává s Housenkou.

Alenka je malá holčička, která se spřátelila s mluvícím bílým králíkem. Králík ji zavedl do své nory, kde Alenka snědla dort a zvětšila se. Alenka se dala do pláče, ale když vypila kouzelný nápoj, zmenšila se tak, že byla úplně malinká a hrozilo, že se utopí ve vlastních slzách.

Poté potkala myš, ptáky a další zvířata. Alenka se s nimi chtěla přátelit, a tak jim povídala o své kočce Mindě. Jenže zvířátka se koček bála a raději odešla.

Housenka Alence poradila, aby snědla houbu, po níž bude mít zase normální velikost. Alence se ale zvětšil jenom krk. Teprve po dalším kousnutí do houby se Alenka vrátila do své původní podoby.

Dalším přítelem se Alence stala kočka Šklíba, která se uměla objevit a zase zmizet. Alenka po ní chtěla, aby jí dovedla „někam“, což by zvládla i bez Šklíbiny pomoci.

Zajíc Březňák, Kloboučník a plch si dávali čaj a vyprávěli si nesmyslné pohádky. Alenu to u nich dlouho nebavilo, a tak pokračovala dál v cestě. Potkala karty, vojáky Srdcové královny. Alenka s královnou hrály kroket bez pravidel. Královna neustále toužila někomu useknout hlavu, ale kat nikdy nikoho nepopravil.

Poté Alenka potkala Noha a Paželva a nakonec se zúčastnila soudního přelíčení, při němž vyrušovala, a tak i ona měla být střata. Těsně před popravou se Alenka probudila na klíně své sestry, vše se jí jen zdálo.

- **téma a motiv**

téma: rozhovor Alenky s Housenkou

motivy: dýmka, proměna, slova, kuklení

- **časoprostor**

prostor: tajemná země

čas: není určen; den, kdy Alenka usnula sestře na klíně

- **kompoziční výstavba**

Děj je vyprávěn chronologicky.

Kniha je rozdělena do pojmenovaných kapitol.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, nonsensová pohádka

- **vypravěč**

vševedoucí vypravěč v er-formě

- **postavy**

Alenka – také Alice, holčička s velkou fantazií, zvídavá, tvrdohlavá, nebojácná, s každým se dává do řeči a přistupuje na pravidla kouzelného světa, neustále se něčemu diví, ochotná pomoci, zdvořilá

housenka – epizodní postava, udělí Alence radu, jak se zvětšit, odměřená, přísná

bílý králík – neustále chodí pozdě, stále spěchá, má Alenu dovést zpátky do Podzemní říše

zajíc Březňák – potrhlý, všechno se bojí, pořád si tře packy, rád vaří

Šklíba – kočka, umí se zjevit a mizet

Kloboučník – obyvatel říše divů, mění se mu vzhled, jediný Alenčin skutečný přítel

- **vyprávěcí způsoby**

pásmo vypravěče v er-formě

přímá řeč: Alenka, Housenka

- **typy promluv**

dialog Alenky a Housenky

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

- Alenka s Housenkou si vykají

zdrobnělina *Alenka*

přerývaná řeč *Já – já – ani sama v tomto okamžiku nevím*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

personifikace *oslovení k hovoru zrovna nepovzbuzovalo*

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

2. polovina 19. století

Lewis Carroll (1832–1898)

- [luis kerel], vlastním jménem Charles Lutwidge Dodgson)
- Angličan, učitel matematiky, logik, fotograf, spisovatel
- z velmi početné rodiny (měl deset sourozenců)
- jako malý koktal
- byl velmi nadaný žák, studoval a později i vyučoval na Oxfordu
- děkanem fakulty v Oxfordu byl Henry Liddell, který měl manželku Lorinu a několik dětí; Carroll si oblíbil jejich tři dcery – vyprávěl jim příběhy a jedna z dívek ho umluvila, aby příběhy sepsal
- po vydání *Alenky* byl světově známý a měl vysoký příjem
- zemřel na zápal plic

- od mládí psal povídky a básně

Za zrcadlem a co tam Alenka našla – pokračování jeho nejznámější knihy, 1871

Lovení Snárka – alegorická báseň

Sylvie a Bruno – román, neúspěšný

Zamotaný příběh – kniha o matematice, kombinace humoru a matematiky

- **literární / obecně kulturní kontext**

anglicky psaná literatura 2. poloviny 19. století

Charles Dickens (1812–1870)

- nejvýznamnější a nejpopulárnější představitel viktoriánského románu
 - od 15 let pracoval jako písář
 - postupně se vypracoval v uznávaného spisovatele
 - typický svou ostrou kritikou společenských poměrů a láskyplným humorem
- Kronika Pickwickova klubu* – první román, který ho proslavil, příhody čtyř přátel
- Oliver Twist* – román, příběh sirotka protloukajícího se ulicemi Londýna
- Vánoční koleda* – velmi známá vánoční povídka

Oscar Wilde (1854–1900)

- Ir, narozen v Dublinu
 - prozaik, dramatik, básník a esejista
 - nejúspěšnější dramatik pozdně viktoriánského Londýna
 - vždy elegantní, šarmantní, ale výstřední
 - několik měsíců žil s milencem Douglasem, ale rodiny jim nepřály
 - zemřel na mozkovou meningitu v hotelu v Paříži
 - pochován na hřbitově v Paříži, pohřeb zaplatil lord Douglas
- Balada o žaláři v Readingu* – poezie, mluví o pobytu v žaláři
- Obraz Doriana Graye* – román o muži, který zůstával mladý, místo něj stárnul obraz
- pohádky – andersenovské ladění, *Šťastný princ a jiné pohádky*
- Lady Fuckingham* – erotická novela, autorství není prokázáno
- drama: *Vějíř lady Windermerové*, *Ideální manžel*, *Jak je důležité míti Filipa* – konverzační komedie

Arthur Conan Doyle (1859–1930)

- studoval medicínu v Edinburghu, během studií začal psát
- během studií se seznámil s Robertem Luisem Stevensonem a Josephem Bellem, později se setkal s Oscarem Wildem

- byl dobrovolným lékařem v býské válce, za zásluhy byl povýšen do šlechtického stavu (titul Sir)
- politicky činný, dvakrát neúspěšně kandidoval do parlamentu
- ovlivnil podobu detektivního žánru svými příběhy o Sherlocku Holmesovi
- velice plodný – autor detektivek, historických povídek, fantastických románů, her, básní, literatury faktu
- napsal celkem 56 povídek a 4 romány s postavou Sherlocka Holmese

Další údaje o knize:

- dominantní slohový postup:

vyprávěcí

- vysvětlení názvu díla:

Alenka v říši divů – hlavní hrdinka, dívka Alenka, se ocitá v kouzelné zemi, v zemi divů a zázraků

- posouzení aktuálnosti díla:

Kniha probouzí dětskou fantazii, je stále aktuální.

- pravděpodobný adresát:

Alenčiny příběhy jsou určeny dětem, ale může je číst i dospělý; je třeba přistoupit na jinou realitu, zdánlivě nesmyslný svět.

- zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:

Jedná se o autorovu nejznámější knihu.

Roku 1872 vzal Carroll děti svých známých na projížďku na lodičce a vyprávěl jim o dívce Alence. Jedno z dětí, holčička Alice Liddellová, nutila Carrolla, aby své vyprávění sepsal. Kniha vyšla v roce 1875 a stala se světoznámou.

- tematicky podobné dílo:

Lewis Carrol – *Za zrcadlem a co tam Alenka našla*: pokračování knihy Alenka v říši divů

- porovnání s filmovou verzí nebo dramatizací:

Existuje několik filmových zpracování. Nejnovější z roku 2010 režíroval Tim Burton, Alenku ztvárnila Mia Wasikowska. Film je na čsfd.cz hodnocen jako 247. nejlepší film.